

Jerzy KUBAŁA

Katedra Chemii Nieorganicznej

OTRZYMYWANIE TLENKU KADMU WYSOKIEJ CZYSTOŚCI

Tlenek kadmu należy do półprzewodników niestechiometrycznych wykazujących interesujące własności, które znalazły szerokie zastosowanie w technice. Posiada strukturę sieci typu NaCl i dlatego prawdopodobnie jego półprzewodnikowe własności są odmienne od innych związków kadmu (i cynku), a defekty siatki CdO są donorami, dzięki czemu wykazuje on wysokie przewodnictwo elektronowe [1].

Do badań nad półprzewodnikowymi własnościami niezbędny jest tlenek kadmu o najwyższej czystości.

Celem niniejszej pracy było opracowanie metody otrzymywania tlenku kadmu zawierającego zanieczyszczenia 10^{-4} - $10^{-5}\%$.

Część doświadczalna

W badaniach poświęconych otrzymywaniu CdO wysokiej czystości wyróżniono 4 etapy:

1. Oczyszczanie roztworu $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$
2. Strącanie CdCO_3 z oczyszczonego roztworu $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ przy użyciu roztworu $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3$.
3. Termiczny rozkład CdCO_3 na CdO
4. Oczyszczanie CdO i ponowne prażenie otrzymanego produktu.

Próbki z poszczególnych etapów oczyszczania oraz otrzymany CdO analizowano przy użyciu spektrografu średniej dyspersji Q-24, f-my C. Zeiss, na elektrodach - ELS-395 (Racibórz). Przerwa analityczna - 4 mm, szerokość szczeliny - 0,015 mm, przesłona pośrednia 5 mm,

przesłona kamery 1:15, płyta spektr. - Spektral-Platte, Blau Hart WU2, ORWO Wolfen. Wzbudzalnik Abreissbogenerzeuger ABR3 (aktywny prąd prądu zmiennego, natężenie 10 A), czas wzbudzenia 60 sek.

Jako surowiec wybrano $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$ cz.d.a. f-my POCh. Unika się wówczas usuwania innych anionów, a $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ podczas prażenia przechodzi w CdO .

Analiza spektralna wykazała występowanie w surowcu następujących pierwiastków: Ag, Al, Bi, Ca, Cu, Fe, Mg, Mn, Ni, Pb, Si, Tl, Zn. Ad 1. Oczyszczanie roztworu $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ prowadzono przy pomocy metod fizykochemicznych. Jedną z metod polega na ekstrakcji śladowych ilości pierwiastków w postaci chelatów rozpuszczalnikami organicznymi [2].

Spośród wielu zbadanych ekstrahentów najlepsze wyniki uzyskano stosując do ekstrakcji dwumetyloglioksym ($\text{pH} = 6,5 - \text{CHCl}_3$), kupferron ($\text{pH} = 3,5 - \text{CHCl}_3$), a następnie ditizon ($\text{pH} = 2 - 0,01\% \text{ w } \text{CCl}_4$).

Stwierdzono, że na drodze ekstrakcji poszczególnymi ekstrahentami można zmniejszyć zawartość śladowych zanieczyszczeń do $10^{-4} - 10^{-5}\%$ z wyjątkiem: Ca, Mg, Si i Zn. W celu znacznego zmniejszenia pierwiastków wymienionych wyżej przeprowadzano $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ w $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2 \cdot 2\text{C}_6\text{H}_5\text{NH}_2$ w środowisku $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$, a następnie rozkładano gorącą wodą azotan dwuanilinokadmowy i oddzielano $\text{C}_6\text{H}_5\text{NH}_2$ przez ekstrakcję eterem etylowym.

Ad 2. Z oczyszczonego i ogrzanego do wrzenia roztworu $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ o stężeniu ok. 1 mol/1000 cm^3 strącano CdCO_3 przy użyciu 2 M $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3$ sporządzonego przez wysycanie H_2O fazowym NH_3 i CO_2 . Strącony CdCO_3 odmywano przez dekantację, odwirowywano i suszono w temp. 105°C .

Ad 3. Termiczny rozkład CdCO_3 na CdO przeprowadzano w naczyniach kwarcowych w temp. 550° przez 3 godz. W tej temperaturze CdCO_3 oraz śladowe ilości $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ ulegają rozkładowi na CdO [3].

Ad 4. W celu usunięcia śladowych ilości: Ca, Mg i Si otrzymany CdO kontaktowano przez 24 godz. z 0,01 M H_2O_3 w naczyniach z po-

lietylemu, dekantowano ciecz z nad osadu, przemywano kilkakrotnie H_2O , suszono w temp. $90^{\circ}C$ a następnie prażono w temp. 550° przez 3 godz.

Wnioski

Opisane powyżej postępowanie pozwala uzyskać CdO wysokiej czystości o zawartości zanieczyszczeń 10^{-4} - $10^{-5}\%$.

LITERATURA

- [1] Jarzębski Z.M., Wiad.Chem., 22, 45 (1968).
- [2] Starý J.: The solvent extraction of metal chelates, Pergamon Press (1964).
- [3] Duval C.: Inorganic thermogravimetric analysis, Elsevier Publishing Comp. (1963).

ПОЛУЧЕНИЕ ОКИСИ КАДМИЯ ВЫСОКОЙ ЧИСТОТЫ

PREPARATION OF HIGH PURITY CADMIUM OXIDE